

THỰC TRẠNG CÔNG TÁC QUẢN LÝ ĐẤT LÚA TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ THÁI NGUYÊN

Chu Văn Trung, Nguyễn Huy Trung, Đinh Kim Cúc^{*},
Phan Phi Long, Nguyễn Kim Thu
Trường Đại học Nông Lâm – ĐH Thái Nguyên

TÓM TẮT

Hiện nay quá trình đô thị hóa trên địa bàn thành phố Thái Nguyên đang diễn ra mạnh mẽ làm thu hẹp diện tích đất nông nghiệp, đặc biệt là diện tích đất trồng lúa. Diện tích đất nông nghiệp đến nay có 10827,7 ha chiếm 63,49% tổng diện tích đất tự nhiên. Năm 2015 diện tích đất trồng lúa là 2962,3 ha giảm 643,9 ha so với năm 2010. Mục tiêu chính của nghiên cứu này là nắm được tình hình biến đổi sử dụng đất trồng lúa và thực trạng quản lý đất lúa trên địa bàn thành phố Thái Nguyên. Trong thời gian qua, diện tích đất lúa bị giảm đáng kể do bị chuyển đổi sang các mục đích khác, và do nhu cầu phát triển của các công trình, dự án nên diện tích đất lúa bị thu hồi do quy hoạch là tương đối lớn. Cơ quan có thẩm quyền đã có các văn bản hướng dẫn, làm tốt công tác quản lý bùn đầm, quản lý hồ sơ địa chính, công tác thanh tra, kiểm tra được đẩy mạnh. Trên thực tế diện tích đất trồng lúa được nhiều người dân sử dụng hợp lý và có hiệu quả, một số hộ bị thu hồi

Từ khóa: *Đất trồng lúa, thành phố Thái Nguyên*

ĐẶT VẤN ĐỀ

Ở nước ta hiện nay, diện tích đất trồng lúa đang dần bị thu hẹp, do sức ép của quá trình đô thị hóa, công nghiệp hóa và sự gia tăng dân số. Theo Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, từ năm 2000 đến năm 2009 cả nước có 666.184 ha, trong tổng số gần 5 triệu ha đất trồng lúa được chuyển sang mục đích khác. Từ đó đến nay đất trồng lúa vẫn tiếp tục bị mất dần, đã và đang tác động tới đời sống người dân nông thôn, đe dọa nghiêm trọng đến an ninh lương thực quốc gia.

Vì vậy, việc đảm bảo diện tích đất trồng lúa, có công tác quản lý đất lúa cụ thể là một trong những việc hàng đầu cần đảm bảo để duy trì diện tích đất cũng như chất lượng đất sản xuất lúa, đảm bảo đời sống người dân được ổn định, góp phần vào việc phát triển kinh tế của đất nước.

Đó cũng là mục tiêu nghiên cứu của đề tài: *"Thực trạng công tác quản lý đất lúa trên địa bàn Thành phố Thái Nguyên"*.

PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

- Nghiên cứu được thực hiện trên địa bàn thành phố Thái Nguyên tỉnh Thái Nguyên từ năm 2015 - 2016. Đánh giá thực trạng công

tác quản lý đất lúa, tiến hành điều tra thực trạng hệ thống tổ chức và cán bộ quản lý đất đai ở các phường xã, công tác quản lý nhà nước về đất đai của thành phố Thái Nguyên trong đó có đất trồng lúa. Để đánh giá thực trạng biến động về diện tích và mục đích sử dụng của đất trồng lúa trong thời gian gần đây chúng tôi sử dụng các phương pháp:

- Phương pháp quan sát trực tiếp.

Nhóm đã khảo sát ngoài thực địa về thực tế sử dụng đất lúa ở địa bàn các xã phường để từ đó so sánh với các tài liệu số liệu thu thập được. Đồng thời với đó nhóm thực hiện điều tra một số hộ dân thông qua bộ phiếu câu hỏi đã được chuẩn bị trước.

- Phương pháp xử lý số liệu.

Các số liệu được thu thập ở các cơ quan có thẩm quyền về quản lý đất đai, các số liệu xác thực và có tính cập nhật cao, dựa vào đó lựa chọn các số liệu quan trọng đối với vấn đề của nghiên cứu. Từ đó đưa ra các thống kê, so sánh, ghép nối số liệu.

- Phương pháp phân tích thống qua số liệu.

Từ các số liệu đã được xử lý nhóm dùng các phép phân tích, đưa ra các nhận xét, đánh giá về tình hình sử dụng đất lúa của địa phương.

* Tel: 01682 056897. Email: dinhkimcucidd@gmail.com

- Phương pháp sử dụng phần mềm Word, Excel, Microsoft Office Word và Excel là 2 công cụ quan trọng để thực hiện các công việc xử lý và phân tích dữ liệu.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Vị trí địa lý

Thành phố Thái Nguyên nằm ở trung tâm tỉnh Thái Nguyên. Có tọa độ địa lý từ $21^{\circ} 27'$ đến $22^{\circ} 27'$ vĩ độ Bắc và $105^{\circ} 25'$ đến $106^{\circ} 14'$ kinh độ Đông, nằm cách trung tâm Hà Nội 80 km về phía Bắc, có vị trí tiếp giáp như sau:

- Phía Bắc giáp huyện Đại Từ, huyện Phú Lương, huyện Đồng Hỷ;
- Phía Nam giáp thị xã Sông Công;
- Phía Tây giáp huyện Đại Từ;
- Phía Đông giáp huyện Phú Bình.

Tình hình quản lý và sử dụng đất đai

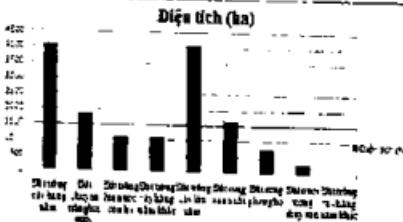
Cơ cấu sử dụng đất Thành phố Thái Nguyên năm 2015

Bảng 1: Diện tích, cơ cấu sử dụng các loại đất chính của Thành Phố Thái Nguyên năm 2015

STT	Loại đất	Mã	Năm 2015	
			Diện tích (ha)	Cơ cấu (%)
	Tổng diện tích đất tự nhiên		17053,4	100
1	Đất nông nghiệp	NNP	10827,7	63,49
2	Đất phi nông nghiệp	PNP	6074,0	35,62
3	Đất chưa sử dụng	CSD	151,7	0,89

Nguồn: Phòng TNMT TP. Thái Nguyên

Hiện trạng sử dụng đất lúa

Hình 1: Diện tích đất nông nghiệp của thành phố Thái Nguyên năm 2015

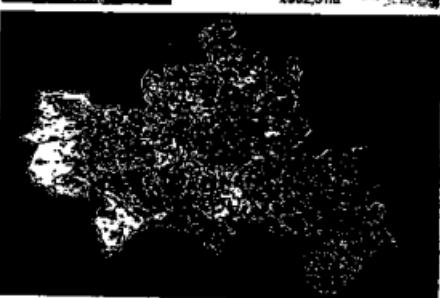
Đến năm 2015 trên địa bàn Thành Phố Thái Nguyên diện tích đất nông nghiệp là 10827,7 ha trong đó: diện tích đất trồng lúa là diện tích

2962,3 ha chiếm 27,36 % trong tổng số đất nông nghiệp, trong đó đất chuyên trồng lúa nước là 1856,0 ha chiếm 67,14% và đất trồng lúa nước còn lại là 1106,2 ha. Diện tích đất trồng lúa trên địa bàn Thành Phố Thái Nguyên phân bố không đồng đều giữa các xã, phường.

* Hiện trạng sử dụng đất trồng lúa tại các xã, phường trên địa bàn Thành Phố Thái Nguyên

Bảng 2: Diện tích đất trồng lúa phân bố trên địa bàn nghiên cứu

STT	Xã, Phường	Địa chỉ (ha)	TT	Xã, Phường	Địa chỉ (ha)
1	P. Quán Triều	753,2	01 P. Quán Triều	Sông Công	1,1
2	P. Quang Vinh	98,7	16	P. Trung Thành	65,4
3	P. Túc Duyên	750,0	17	P. Túc Duyên	10,0
4	P. Hoàng Văn Thủ	-	18	P. Tân Long	1,0
5	P. Thanh Viên	12,1	19	P. Thanh Viên	1,0
6	P. Quang Trung	11,9	20	Xã Phúc Hải	1,0
7	P. Phan Định Phùng	3,5	21	Xã Phúc Hải	1,0
8	P. Tân Thịnh	24,7	22	Xã Chợ Thịnh	1,0
9	P. Thị trấn Biên	141,8	23	Xã Phúc Hải	1,0
10	P. Đồng Quang	12,4	24	Xã Triệu Đức	1,0
11	P. Gia Sàng	55,2	25	Xã Triệu Đức	1,0
12	P. Tân Lập	72,4	26	Xã Cao Ngạn	1,0
13	P. Cảnh Giả	188,0	27	Xã Đồng Bi	1,0
14	P. Phú Xá	72,9			
			Tổng		2962,3 ha

Hình 2: Diện tích đất trồng lúa phân bố trên địa bàn nghiên cứu

Phân tích, đánh giá biến động đất trồng lúa

* Từ 31/12/2009 đến 31/12/2014 diện tích đất trồng lúa có biến động:

Năm 2010 diện tích đất trồng lúa trên địa bàn thành phố Thái Nguyên là 3606,2 ha đến đầu năm 2015 diện tích đất trồng lúa là 3435,9 ha, có sự biến động tương đối lớn, cụ thể:

Đất trồng lúa nước giảm 196 ha, do chuyển sang các mục đích khác:

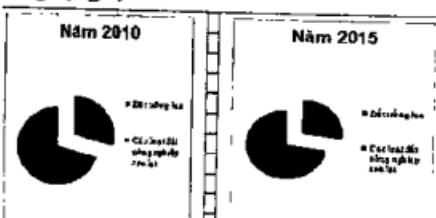
Diện tích đất trồng lúa do tăng khác là 25,7 ha. Diện tích đất trồng lúa giảm thể hiện sự thay đổi đáng kể về nhu cầu sử dụng đất lúa cho

phát triển kinh tế, đáp ứng cho quá trình đô thị hóa trên địa bàn. Diện tích đất trồng lúa chủ yếu được chuyển sang đất ở và đất sản xuất kinh doanh phi nông nghiệp.

* Từ 31/12/2014 đến 31/12/2015 diện tích đất trồng lúa có biến động:

Đến 31/12/2015 trên địa bàn Thành Phố Thái Nguyên, đất trồng lúa là 2962,3ha so với năm 2014 giảm 473,5 ha do có sự điều chỉnh địa giới hành chính bàn giao xã Lương Sơn về Thành Phố Sông Công ngày 18/06/2015 (năm 2014 diện tích đất trồng lúa xã Lương Sơn là 465,4 ha) phần còn lại là do chuyển mục đích sử dụng đất và sai số của kết quả thống kê, kiểm kê đất đai:

- + Chuyển sang đất trồng cây lâu năm 0,1 ha.
- + Chuyển sang đất đất ở tại đô thị 4,5 ha.
- + Chuyển sang đất sử dụng vào mục đích công cộng 3,5 ha.

Hình 3: Cơ cấu diện tích đất trồng lúa so với tổng diện tích đất nông nghiệp năm 2010 và năm 2015

Bảng 3: Diện tích đất lúa nước còn lại đến năm 2020 của từng phường, xã

TT	Xã/phường	Diện tích (ha)	TT	Xã/phường	Diện tích (ha)
1	Quán triều	25,30	15	Hương Sơn	72,10
2	Quang Vinh	56,13	16	Trung Thành	47,12
3	Túc Duyên	20,00	17	Tân Thành	42,00
4	Hoàng Văn Thủ	0	18	Tân Long	7,26
5	Trung Vương	0	19	Phúc Hà	75,58
6	Quang Trung	0	20	Phúc Xuân	214,25
7	Phan Đình Phùng	0	21	Quyết Thắng	176,10
8	Tân Thịnh	15,00	22	Phúc Triều	255,25
9	Thịnh Đán	75,50	23	Thịnh Đức	370,93
10	Đồng Quang	0	24	Tích Lương	180,00
11	Gia Sàng	30,10	25	Tân Cường	226,29
12	Tân Lập	35,80	26	Lương Sơn	443,56
13	Cam Giả	93,02	27	Cao Ngạn	236,38
14	Phú Xá	47,42	28	Đồng Bẩm	54,91

Nguồn: Quy hoạch sử dụng đất Thành phố Thái Nguyên giai đoạn 2015-2020

Kết quả phân tích những yếu tố ảnh hưởng đến sử dụng đất trồng lúa

Quy hoạch sử dụng đất trồng lúa

Diện tích đất trồng lúa nước của thành phố năm 2010 có 3.606,06 ha.

Mục tiêu sử dụng đất lúa: Hạn chế đến mức thấp nhất việc chuyển đất trồng lúa, đặc biệt là đất chuyên trồng lúa nước sang sử dụng vào các mục đích khác nhằm đảm bảo an ninh lương thực của thành phố và của tỉnh.

Theo báo cáo QHSD đất đến năm 2020 đã được duyệt, trong kỳ quy hoạch đất trồng lúa sẽ giảm 806,06 ha do chuyển sang sử dụng vào các mục khác.

Đến năm 2020, đất trồng lúa nước của thành phố có 2800,0 ha, chiếm 33,22% diện tích đất nông nghiệp, sẽ giảm 806,06 ha so với năm 2010.

Quá trình đô thị hóa ảnh hưởng đến sử dụng đất trồng lúa

Để đáp ứng nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội và để Thành Phố Thái Nguyên trở thành trung tâm kinh tế, văn hóa, chính trị lớn thì nhu cầu sử dụng đất phi nông nghiệp tăng lên. Công tác thu hồi đất trên địa bàn phường diễn ra theo đúng quy trình. Diện tích bị thu hồi tăng lên để đáp ứng mặt bằng xây dựng các công trình, dự án phục vụ quá trình đô thị hóa. Nhiều khu dân cư được xây dựng, nhiều dự án được triển khai và tiến hành thực hiện.

Về vị trí địa lý, cơ sở hạ tầng: Thành phố Thái Nguyên nằm ở cửa ngõ khu vực Đông Bắc tiếp giáp với các huyện Đồng Hỷ, Phú Lương, Đại Từ, Phố Yên, Thị xã Sông Công và huyện Phú Bình. Thành phố Thái Nguyên là một trung tâm chính trị, kinh tế, văn hóa, giáo dục đào tạo, một thành phố công nghiệp phát triển từ lâu đời, là một trung tâm giáo dục đào tạo lớn thứ ba của cả nước, là điều kiện vô cùng thuận lợi cho thành phố phát triển cả về công nghiệp, dịch vụ và cơ sở hạ tầng đô thị.

Diện tích đất được phê duyệt cho các dự án trên địa bàn thành phố Thái Nguyên trong giai đoạn 2010 – 2015 là 300139 m² trong đó có 279303 m² lấy vào diện tích đất nông nghiệp, phần lớn là đất lúa 213670 m². Như vậy các dự án được thực hiện lấy chủ yếu vào đất nông nghiệp nói chung và đất lúa nói riêng (đất lúa chiếm 71,19%, tỷ lệ cao). Như vậy diện tích đất lúa sẽ bị giảm rất đáng kể. Điều này cho thấy đất lúa là đối tượng được nhắm đến trong hầu như các dự án có cần giờ tỏa mặt bằng, chuyển đổi mục đích sử dụng đất, điều này đã làm thay đổi đến cơ cấu nghề nghiệp của khu vực đó.

Công tác quản lý, cập nhật tình hình sử dụng đất lúa

Sử dụng bản đồ hiện trạng sử dụng đất và bản đồ địa chính của một số phường trên địa bàn Thành Phố Thái Nguyên và phương pháp chồng ghép bản đồ ta thấy được:

- Diện tích đất lúa của thành phố còn tương đối lớn đối với 1 đô thị loại I như thành phố Thái Nguyên. Diện tích lúa chủ yếu được phân bố ở khu vực ngoại vi thành phố, xa trung tâm, nhưng phân bố rải rác, nhỏ lẻ. Khu vực có nhiều đất lúa nhất là các phường Thịnh Đức, Thịnh Đán, xã Phúc Xuân, Phúc Trìu, Quyết Thắng, nhưng ở các xã, phường này đất lúa cũng phân bố nhỏ lẻ, manh mún, bị chia cắt bởi địa hình và hệ thống giao thông. Các cánh đồng lớn, tập trung ở khu vực phía Bắc và Đông Bắc thành phố, thuộc các xã Đồng Bẩm, Cao Ngạn và Túc Duyên.
- Công tác cập nhật và chỉnh lý bản đồ địa chính cũng được thực hiện tương đối chính xác và sát với thực tế hiện trạng sử dụng đất lúa. Chỉ tồn tại một số vấn đề nhỏ đó là:

- + Một số diện tích đất chuyên lúa đã chuyển sang trồng lúa khác (1 vụ lúa, 1 vụ màu), hoặc chuyển sang đất trồng cây hàng năm khác;
- + Một số diện tích đất trồng lúa đã bỏ không còn sử dụng mà chưa được cập nhật.

Tình hình thực tế đối với người sử dụng đất lúa

Khi quá trình đô thị hóa diễn ra, diện tích đất nông nghiệp bị thu hồi, thường chờ để xây dựng các công trình dự án, thậm chí một số hộ gần như không còn đất nông nghiệp để sản xuất. Do đó, chỉ cần ít lao động cũng có thể sản xuất trên diện tích đất còn lại, những lao động nhàn rỗi sẽ phải chuyển sang các ngành nghề khác cộng với một khoản tiền đền bù, từ việc bị thu hồi đất nên hộ nông dân đã thay đổi cách sống của mình.

Bảng 4. Dự định của các hộ nông dân trong tương lai

Định hướng cho tương lai	Ý kiến phiếu	
	điều tra nông hộ	Số phiếu
	Số	chiếm (%)
Xây dựng nhà ở	16	40,0
Sản xuất nông nghiệp	7	17,5
Kinh doanh	4	10,0
Và/hoặc sản xuất nông nghiệp và/hoặc kinh doanh dịch vụ	8	20,0
Ý kiến khác	5	12,5

- Về dự định của các hộ nông dân trong tương lai. Đa số các hộ nông dân có ý định xây nhà (chiếm 40% tổng số hộ được điều tra) do mức thu nhập được cải thiện và ổn định hơn so với trước khi bị thu hồi đất. Có những hộ dân sẽ hướng tới việc kinh doanh sau này khi đã có vốn trong tay và lợi dụng tình hình kinh tế tại khu vực đó chiếm 10% tổng số hộ dân được điều tra. Có 1 phần các hộ nông dân định hướng cho tương lai là sản xuất nông nghiệp, chiếm 17,5% tổng số hộ dân được điều tra, 20% số hộ dân trong tổng số 40 hộ dân được điều tra cho biết định hướng tương lai của họ là vừa sản xuất nông nghiệp vừa kết hợp với việc kinh doanh dịch vụ. 12,5% số hộ dân còn lại có định hướng tương lai khác so với phần lớn số hộ dân đã được điều tra.

KẾT LUẬN

Thành phố Thái Nguyên là đô thị loại I, nằm ở trung tâm vùng trung du miền núi Đông Bắc Bộ. Thành phố có diện tích đất nông nghiệp tương đối lớn 10827,7 ha, trong đó diện tích đất lúa là 2962,3 ha chiếm 27,36 % diện tích đất nông nghiệp. Đất lúa phân bố không đồng đều tại các phường, xã chủ yếu nằm ở vùng bên ngoài trung tâm thành phố.

Thực trạng đang diễn ra hiện nay là diện tích đất lúa đang có xu hướng giảm dần. Năm 2015 giảm 643,9 ha so với năm 2010 (3606,2 ha) do chuyển sang mục đích khác phần lớn là chuyển sang đất ở (gần 80 ha), đất sản xuất kinh doanh phi nông nghiệp (47,6 ha). Nhiều dự án, chương trình được ưu tiên triển khai thực hiện lấy vào các khu vực đất nông nghiệp, đất lúa của thành phố. Diện tích đất lúa cũng giảm do chuyển đổi sang các hình thức nông nghiệp khác.

Đáp ứng quá trình đô thị hóa, đất lúa được quy hoạch để chuyển sang sử dụng vào mục đích khác, một số hộ dân bị thu hồi đất lúa có định hướng chuyển lĩnh vực lao động sang các lĩnh vực khác như kinh doanh (27,5%), công nhân (32,5%), nông nghiệp (10%)... vì vậy dẫn đến tình trạng ruộng bị bỏ hoang một vụ hay bỏ hoang lâu dài do hộ nông dân đã chuyển đổi nghề nghiệp và không muốn sản xuất lúa nữa.

Cơ quan quản lý nhà nước về đất cấp thành phố và cấp xã đã nắm được tình hình sử dụng đất lúa trên địa bàn khá sát sao. Thực hiện các quy định các chính sách sử dụng đất, áp dụng đối với địa phương một cách phù hợp, hiệu quả. Chỉ có một số hiện tượng nhỏ như cập nhật thiếu sót một số trường hợp chuyên đổi mục đích sử dụng đất lên hồ sơ địa chính và bản đồ địa chính. Các sai phạm cũng chiếm một số lượng rất nhỏ. Công tác xử lý sai phạm cũng đã được thực hiện rất chính xác và nghiêm túc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bùi Thành Hải, Chu Văn Trung, Hoàng Văn Hùng, Seng Su Văn Thông Khăm Un. Nghiên cứu phân hạng thích nghi đất lúa bằng công nghệ GIS phường Hương Sơn – thành phố Thái Nguyên – tỉnh Thái Nguyên. Trang 99-103 - Nông nghiệp & Phát triển Nông thôn 9/2013.
2. Hồ Đình Hải (2001), chuyên đề về nông nghiệp – nông dân và nông thôn.
3. Luật Đất đai ngày 29 tháng 11 năm 2013.
4. Nguyễn Thị Lâm (1999), Giáo trình cây lúa Nxb nông nghiệp
4. Nghị định số 35/2015/NĐ-CP ngày 13 tháng 04 năm 2015 về quản lý, sử dụng đất trồng lúa.
5. Nghị định số 42/2012/NĐ-CP ngày 11 tháng 05 năm 2012 về quản lý, sử dụng đất trồng lúa.
6. Phòng Tài nguyên Môi trường thành phố Thái Nguyên, Báo cáo kiểm kê đất đai thành phố Thái Nguyên năm 2015.
7. Phòng Tài nguyên Môi trường thành phố Thái Nguyên, Báo cáo tổng hợp quy hoạch sử dụng đất Thành phố Thái Nguyên giai đoạn 2010 – 2020.

SUMMARY**ANALYSING THE STATUS OF PADDY LAND USE
AND MANAGEMENT IN THAINGUYEN CITY**Chu Van Trung, Nguyen Huy Trung, Dinh Kim Cuc^{*}

Phan Phi Long, Nguyen Kim Thanh

College of Agriculture and Forestry - TNU

Nowdays, the development of urbanization is occurring rapidly in Thai Nguyen city, which caused decrease in use of agricultural land especially in paddy land. Agricultural land in Thai Nguyen city until 2016 concludes 10827,7ha which cover 63,49 percentage of natural land. The paddy land in 2015 is 2062,3ha which reduced to 643,9ha compared to 2010. The study was implemented to control the changing of paddy land and land management situation in Thai Nguyen city. In recent years, the land area of rice was significantly reduced due to conversion to other purposes and due to the developmental requirements of the constructions and projects. Therefore, paddy land should be withdrawn because of significant planning. Competent organization had the documents containing guidelines and the map management, cadastral records management, inspection and examination has been promoted as well. In reality, paddy land cultivation has been use rationally and effectively; some households have paddy land withdrawn which has shifted to other sectors, so the income also got changed.

Keywords: *Paddy land, Thai Nguyen city*